

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ประเพณีและวัฒนธรรมในท้องถิ่นที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา มีเอกลักษณ์และความสำคัญต่อสังคม ไม่ว่าจะเป็นการแต่งกาย ภาษา วัฒนธรรม ศาสนา ศิลปกรรม กฎหมาย คุณธรรม ความเชื่อ อันก่อกำเนิดวัฒนธรรมของสังคมหลายชนชาติ กลายเป็นประเพณีประจำชาติและถ่ายทอดกันมาตามลำดับ ประเพณีล้วนได้รับอิทธิพลมาจากสิ่งแวดล้อมภายนอกที่เข้าสู่สังคมแบบปฏิบัติที่หลากหลายเข้ามาผสมผสานในการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะศาสนาซึ่งมีอิทธิพลต่อประเพณีไทยมากที่สุด และชี้ให้เห็นว่าชาวไทยให้ความสำคัญในทางพุทธศาสนาด้วยศิลปกรรมที่งดงามเพื่อใช้ในพิธีกรรมทางศาสนาตั้งแต่โบราณกาล พฤติกรรมที่คนส่วนใหญ่ ยึดถือเป็นแบบแผน และได้ทำการปฏิบัติสืบทอดกันมา จนเป็นต้นแบบที่จะให้คนรุ่นต่อๆ ไปได้ประพฤติปฏิบัติตามความนิยมเฉพาะท้องถิ่น จากสภาพสังคม ธรรมชาติ ทัศนคติ เอกลักษณ์ ค่านิยม การเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก มีส่วนสำคัญทำให้วิถีชีวิตของคนไทย เปลี่ยนแปลง การแข่งขันกันทางด้านวัตถุ การดิ้นรนเพื่อชีวิตรอดทำให้วัฒนธรรมความเป็นไทยลดคุณค่าลง โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนได้รับการซึมซับจากการเปลี่ยนวิถีชีวิต หลงลืมความเป็นเอกลักษณ์ไทย วัฒนธรรมไทย หลงไหลไปกับกระแสนิยมทางวัตถุ ซึ่งเป็นผลให้สังคมและวัฒนธรรมไทยที่งดงามไม่ได้รับการสืบสานต่อเนื่อง เด็กและเยาวชนขาดคุณธรรมจริยธรรม การเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยเช่นนี้ประชาชนจำเป็นต้องมีหลักการและวิธีการปฏิบัติตนที่เหมาะสมจึงจะสามารถผ่านพ้นวิกฤตเช่นนี้ไปได้ (ชลวิทย์ เจียรจิตต์, 2548)

จากสภาพปัญหาดังกล่าว จึงทำให้เกิดการปฏิรูปเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ในการดำเนินชีวิตในสังคมไทย เพื่อให้มีการปรับตัวและอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข และหน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องโดยตรงในการดำเนินการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ สถาบันการศึกษา ซึ่งดำเนินการแก้ปัญหาโดยการให้ความรู้ ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม เพราะการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคุณภาพของประชากรไทย ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) 2545 ได้กำหนดให้การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การศึกษา การอบรม การสืบสวนทางวัฒนธรรมการสร้างสรรค์ความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมสังคมแห่งการเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเกิดการเรียนรู้อย่างตลอดชีวิต การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมี

ความสุข เปิดโอกาสให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, หน้า 4)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 1 มาตรา 7 กำหนดจุดมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษาไว้ว่า ในกระบวนการเรียนรู้ต้องปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพ กฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่ม สร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, หน้า 11)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งมีจุดเน้นเกี่ยวกับการมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม ผู้เรียนมีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ ใฝ่เรียนรู้ มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของท้องถิ่น ประเพณีวัฒนธรรมของท้องถิ่น มีความรักความภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่น รูปแบบการจัดการเรียนรู้ มี 4 อย่างคือ 1) การเรียนรู้จากภูมิปัญญาหรือผู้รู้ในท้องถิ่น 2) การเรียนรู้ได้จากการศึกษาค้นคว้า 3) การเรียนรู้ได้จากการทำงานกลุ่ม 4) การเรียนรู้จากการปฏิบัติหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เน้นให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น โดยให้ผู้รู้ที่อยู่ในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร และถ่ายทอดภูมิปัญญาให้นักเรียนชั้นตอนวิธีการในการพัฒนาหลักสูตร และแนวทางในการประเมินผลหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ประกอบด้วย 5 สาระ ได้แก่ สาระที่ 1 ศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จึงช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ การดำรงชีวิตของมนุษย์ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคลและการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตามสภาพ แวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เข้าใจถึงการพัฒนาเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลา ตามเหตุปัจจัยต่าง ๆ เกิดความเข้าใจในตนเอง และผู้อื่น มีความอดทน อดกลั้น ยอมรับในความแตกต่าง และมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ และสังคมโลก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, หน้า 1-3)

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ เป็นสาระหนึ่งในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นสาระที่มุ่งให้ผู้เรียนศึกษาเรื่องราวของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ วิธีการทางประวัติศาสตร์ พัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตถึงปัจจุบัน ความสัมพันธ์และเปลี่ยนแปลง

ของเหตุการณ์ต่าง ๆ ผลกระทบที่เกิดจากเหตุการณ์สำคัญในอดีต บุคคลสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในอดีต ความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย แหล่งอารยธรรมที่สำคัญของโลก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, หน้า 2) การจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ เป็นวิชาที่มีบทบาทสำคัญในการหล่อหลอมให้เยาวชนของชาติมีจิตสำนึก และความภาคภูมิใจความเป็นไทย และชนชาติไทย ประวัติศาสตร์จึงเป็นศาสตร์ที่สำคัญที่ต้องจัดให้มีในหลักสูตรสถานศึกษา (กรมวิชาการ, 2544, หน้า 15)

จังหวัดกาญจนบุรี เป็นดินแดนที่เต็มไปด้วยเรื่องราวก่อนประวัติศาสตร์ ที่สำคัญของไทยตั้งอยู่ภาคกลางของประเทศไทยภูมิประเทศประกอบด้วย ทิวเขา หุบเขาและที่ราบลุ่มแม่น้ำ โดยพื้นที่ทางด้านเหนือ และทิศตะวันตกของจังหวัดเป็นเทือกเขา ลาดลงทางด้านใต้และด้านตะวันออก ทิศเหนือ จดจังหวัดตาก และจังหวัดอุทัยธานี ทิศใต้ จดจังหวัดราชบุรี ทิศตะวันออก จดจังหวัดสุพรรณบุรี และนครปฐม ทิศตะวันตก จดประเทศสหภาพพม่า กาญจนบุรีอยู่ห่างจากกรุงเทพฯ 129 กิโลเมตร มีพื้นที่ประมาณ 19,473 ตารางกิโลเมตร ภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นป่า มีทั้งป่าโปร่งและป่าดงดิบ มีแม่น้ำสำคัญสองสายคือแม่น้ำแควใหญ่ และแม่น้ำแควน้อยซึ่งไหลมาบรรจบรวมกันเป็นแม่น้ำแม่กลองที่บริเวณ อำเภอเมืองกาญจนบุรี กาญจนบุรีแบ่งการปกครองออกเป็น 13 อำเภอ คืออำเภอเมือง อำเภอบ่อพลอย อำเภอเลาขวัญ อำเภอพนมทวน อำเภอไทรโยค อำเภอสังขละบุรี อำเภอศรีสวัสดิ์ อำเภอท่ามะกา อำเภอท่าม่วง อำเภอทองผาภูมิ อำเภอด่านมะขามเตี้ย อำเภอหนองปรือ และอำเภอห้วยกระเจา ประวัติความเป็นมาที่ต่อเนื่องและยาวนานของกาญจนบุรีก็เกิดวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นที่สำคัญมากมายไม่ว่าจะเป็นงานวันชาวเรือชาวแพงานสัปดาห์สะพานแม่น้ำแคว งานวันอาบน้ำแร่แช่น้ำตก รำเหยย ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง ประเพณีการโกนจุก ประเพณีการเกิด ประเพณีการสวดพระมาลัย พิธีการบวช ประเพณีร้อยพรรษา เป็นต้น

ประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง ตำบลหนองปรือ อำเภอหนองปรือ จังหวัดกาญจนบุรี เป็นประเพณีที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ความเป็นมาของประเพณีแห่ปราสาทผึ้งเกิดขึ้นจากการที่ สมัยก่อนนั้นชาวบ้านยังไม่มีหรือใช้น้ำมันตะเกียง ต้องอาศัยการไปเที่ยวหาเก็บขี้ชันก่อนบ้าง ขี้ชันโพรงบ้างตามต้นไม้ในป่าหรือได้จากน้ำมันพืชบ้าง เช่น น้ำมันมะพร้าวเอามาทำเป็นประทีปตามไฟเพื่อแสงสว่าง ด้วยเหตุนี้เองที่ทำให้ผู้คนคิดขึ้นมาว่าขี้ผึ้งที่เก็บได้จากรวงผึ้งนำมาทำเป็นต้นเทียนตามไฟ เพื่อแสงสว่างให้พระภิกษุสงฆ์ได้นำขี้ผึ้งมาทำเป็นเทียนตามไฟ สำหรับอ่านและเขียนหนังสือบ้าง และบูชาพระบ้าง ต่อมาคงจะคิดได้ว่าการนำเอาขี้ผึ้งไปถวายพระภิกษุสงฆ์น่าจะดีทำให้เป็นประเพณีประจำปีสืบทอดกันมาจึงได้มีการจัดทำปราสาทผึ้งขึ้นลักษณะของปราสาทผึ้งนี้ทำด้วยโครงไม้ไผ่ และบุด้วยกาบตันกล้วย เพื่อให้มีการเสียบประดับประดับด้วยดอกไม้ธูปเทียนทำมาจากขี้ผึ้ง วิธีทำดอกไม้ด้วยขี้ผึ้งนั้น คือ เมื่อถึงฤดูกาลหรือเทศกาลประจำปี ชาวบ้านจะถือวันท้ายสงกรานต์ คือวันที่ 17 เมษายนของทุกปี เป็นวันพิธีประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง (เทศบาลตำบลหนองปรือ, ม.ป.ป.)

ประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง มีประวัติความเป็นมาอันยาวนาน ที่น่าสนใจควรค่าแก่การศึกษา จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์และ ประเพณีวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมา กำลังสูญหายไปตามกาลเวลา และไม่มีผู้ใดสืบทอด ดังนั้นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยให้คนในชุมชนได้รวมอนุรักษ์และรักษาประเพณีอันดีงามนี้ไว้ให้สืบทอดไปยังคนรุ่นหลังได้คือ การจัดทำหลักสูตร ประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง ที่มุ่งให้ความสำคัญถึงการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพความต้องการของคนในท้องถิ่นด้านต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนทั้งนี้ เพราะการจัดการเรียนการสอนที่ทำให้ผู้เรียนได้รู้จัก เข้าใจเกี่ยวกับประเพณีในท้องถิ่นของตนเอง จะทำให้ผู้เรียนเกิดความรัก ความผูกพัน ความหวงแหน ความภาคภูมิใจในประเพณีวัฒนธรรมในท้องถิ่นของตน

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจและเห็นความสำคัญที่จะพัฒนาหลักสูตร เรื่องประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งเป็นไปในลักษณะการจัดทำหน่วยการเรียนรู้เพิ่มเติม ซึ่งเป็นการมุ่งพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะการประดิษฐ์ดอกไม้ มีความพึงพอใจต่อหลักสูตร ทำให้นักเรียนเป็นแบบอย่างที่ดีของคนรุ่นใหม่ ชุมชนเกิดความภาคภูมิใจเนื่องจากมีผู้สืบทอดประเพณีวัฒนธรรมในท้องถิ่น อันเกิดจากการร่วมกันพัฒนาหลักสูตรประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง ให้คงอยู่ต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ในการพัฒนาหลักสูตร เรื่องประเพณีแห่ปราสาทผึ้งกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดกาญจนบุรี
2. เพื่อพัฒนาหลักสูตร เรื่องประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดกาญจนบุรี
3. เพื่อทดลองใช้หลักสูตรเรื่องประเพณีแห่ปราสาทผึ้งกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดกาญจนบุรี
4. เพื่อประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร เรื่องประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดกาญจนบุรี

ความสำคัญของการวิจัย

1. เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรสำหรับผู้บริหาร ครูผู้สอน และผู้ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาหลักสูตร
2. นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และเห็นความสำคัญใน เรื่องประเพณีแห่ปราสาทผึ้งของชาวอำเภอหนองปรือ จังหวัดกาญจนบุรี สืบสานประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง ต่อไป

3. เป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นในเรื่องประเพณีแห่งปราสาทผึ้งของอำเภอหนองปรือ จังหวัดกาญจนบุรีต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1.1 ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มโรงเรียนบ้านหนองปลาไหล อำเภอหนองปรือ จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 5 โรงเรียน คือ โรงเรียนบ้านหนองขอนเทพพนม โรงเรียนบ้านห้วยหวาย โรงเรียนบ้านพยอมงาม โรงเรียนบ้านหนองปลาไหล โรงเรียนบ้านหนองแกประชาสรรค์ จำนวนนักเรียน 76 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านหนองแกประชาสรรค์ อำเภอหนองปรือ จังหวัดกาญจนบุรี ปีการศึกษา 2553 จำนวน 16 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) โดยใช้โรงเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม ด้วยการจับสลากจากกลุ่มโรงเรียนบ้านหนองปลาไหล จาก 5 โรงเรียน เหลือ 1 โรงเรียน ได้โรงเรียนบ้านหนองแกประชาสรรค์

2. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

2.1 ตัวแปรต้น คือ หลักสูตร เรื่อง ประเพณีแห่งปราสาทผึ้ง

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

2.2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2.2.2 ผลงานการประดิษฐ์ดอกผึ้ง

2.2.3 ความพึงพอใจต่อหลักสูตร

3. เนื้อหา

ความรู้ เรื่องประเพณีแห่งปราสาทผึ้ง เป็นส่วนหนึ่งของ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดกาญจนบุรี โดยอิงตามมาตรฐานสาระการเรียนรู้ ประกอบด้วย

สาระที่ 1 ศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส 1.2 เข้าใจ ตระหนัก และปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ

ตัวชี้วัด 3 อธิบาย ประโยชน์ของการเข้าร่วม ในศาสนพิธี พิธีกรรม และกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนาตามที่กำหนด และปฏิบัติตนได้ถูกต้อง

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส 2.1 เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดีมีค่านิยมที่ดีงาม และธำรงรักษาประเพณี และวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกัน ในสังคมไทย และ

สังคมโลกอย่างสันติสุข

ตัวชี้วัดที่ 4 อธิบายคุณค่าทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ระหว่างกลุ่มคนในสังคมไทย

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลา และยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

ตัวชี้วัดที่ 1 อธิบายความสำคัญของวิธีการทางประวัติศาสตร์ในการศึกษาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์อย่างง่าย ๆ

ตัวชี้วัดที่ 2 นำเสนอข้อมูล จากหลักฐานที่หลากหลายในการทำความเข้าใจเรื่องราวสำคัญในอดีต

มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทยมีความรักความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย

ตัวชี้วัดที่ 1 อธิบายพัฒนาการของไทยสมัยรัตนโกสินทร์ โดยสังเขป

ตัวชี้วัดที่ 2 อธิบายปัจจัยที่ส่งเสริมความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจและการปกครองสมัยรัตนโกสินทร์

ตัวชี้วัดที่ 3 ยกตัวอย่างผลงานของบุคคลสำคัญด้านต่าง ๆ ในสมัยรัตนโกสินทร์

ตัวชี้วัดที่ 4 อธิบาย ภูมิปัญญาไทยที่สำคัญ ในสมัยรัตนโกสินทร์ ที่นำภาคภูมิใจ และควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้

โดยผู้วิจัยได้กำหนดเนื้อหาประกอบด้วย

1. จังหวัดกาญจนบุรี
2. ข้อมูลอำเภอหนองปรือ
3. ความรู้เรื่องประวัติหมู่บ้านหนองปรือ
4. ความรู้เรื่องประเพณีสำคัญในอำเภอหนองปรือ
5. ประวัติความเป็นมาของ ประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง ตำบลหนองปรือ อำเภอหนองปรือ จังหวัดกาญจนบุรี
6. ความรู้เกี่ยวกับการประดิษฐ์ดอกผึ้ง
7. การวัดและประเมินผล

4. ระยะเวลาในการทดลองใช้หลักสูตร

การทดลองใช้หลักสูตรในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2553 ใช้ระยะเวลา 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง รวม 12 ชั่วโมง

นิยามศัพท์เฉพาะ

ประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง หมายถึง ประเพณีที่เกิดขึ้นตามความเชื่อในคำสั่งสอนของพุทธศาสนา และแสดงออกมาเป็นการร่วมแสดงความเชื่อมั่นร่วมกันของชุมชน เป็นประเพณีที่ชาวบ้านหนองปรือ ตำบลหนองปรือ อำเภอหนองปรือ จังหวัดกาญจนบุรี จัดขึ้นในวันที่ 17 เมษายนของทุกปี เพื่อนำขี้ผึ้งมาประดิษฐ์เป็นดอกผึ้ง แล้วนำมาตกแต่งบนตัวปราสาท นำมาถวายพระภิกษุสงฆ์ เพื่อนำมาทำเป็นต้นเทียนให้แสงสว่างสำหรับอ่านและเขียนหนังสือ

หลักสูตร เรื่องประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง หมายถึง แผนที่จัดทำขึ้นเพื่อแสดงถึงจุดหมาย การจัดเนื้อหาสาระทั้งที่เป็นความรู้ กิจกรรมการเรียนการสอนและประสบการณ์ต่าง ๆ ที่จัดให้นักเรียนได้เรียนรู้ เพื่อพัฒนานักเรียนให้ไปสู่จุดหมายที่กำหนดไว้ ตามเกณฑ์ที่คาดหวัง อันจะทำให้เกิดการเกิดการเรียนรู้ สามารถประดิษฐ์ดอกผึ้ง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดกาญจนบุรี ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นประกอบด้วย หลักการและจุดหมาย โครงสร้าง คุณภาพผู้เรียน เนื้อหาสาระ เวลาเรียน สื่อการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปปรับประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และพัฒนาตนตามความเหมาะสมในสังคมปัจจุบัน

การพัฒนาหลักสูตร ประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง หมายถึงการสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่ โดยปรับกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของบุคคล และสภาพสังคม ส่งเสริมการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมในท้องถิ่นที่ควรอนุรักษ์ไว้ ซึ่งกระบวนการพัฒนาหลักสูตรมี 4 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) การพัฒนาหลักสูตร 3) การทดลองใช้หลักสูตร 4) การประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร โดยจัดทำหน่วยการเรียนรู้ ตามมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นองค์ประกอบของหลักสูตรประกอบด้วยหลักการ จุดหมาย โครงสร้าง เนื้อหาสาระ เวลาเรียน สื่อการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้การวัดและประเมินผล และสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปปรับประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และพัฒนาตนตามความเหมาะสมในสังคมปัจจุบัน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความสามารถของนักเรียนในด้านความรู้ ความเข้าใจ การคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินผล ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เปลี่ยนแปลงไป หลังจากได้รับการเรียนการสอน และได้รับประสบการณ์เกี่ยวกับประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง ที่วัดได้จากแบบทดสอบ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นแบบทดสอบแบบชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ

ผลงานการประดิษฐ์ดอกไม้ หมายถึง ดอกไม้ที่เกิดขึ้นหลังจากการเรียนรู้ เรื่องการประดิษฐ์ดอกไม้ ของนักเรียนเมื่อมีการฝึกฝนหรือปฏิบัติอยู่บ่อยๆ จนเกิดความชำนาญสามารถประดิษฐ์ดอกไม้ได้ตามขั้นตอน ดังนี้ 1) การเตรียมวัสดุ ได้แก่ การทำเกสรดอกไม้ การทำพิมพ์ดอกไม้จากผลมะละกอดิบ เตรียมอุปกรณ์ตัดไม้ดอกไม้ เตรียมอุปกรณ์สำหรับ แกะพิมพ์ดอกไม้ 2) การตัดไม้ดอกไม้ 3) การนำพิมพ์ ดอกไม้จุ่มในน้ำสีดอกไม้ที่ตัด 4) ชี้นำพิมพ์ ที่จุ่มไม้ดอกไม้แล้วแช่ในน้ำเย็น และแกะดอกไม้ออกจากพิมพ์ 5) ประกอบดอกไม้ ผลงานที่ได้จากกระบวนการประดิษฐ์ดอกไม้ ได้แก่ ดอกไม้

ความพึงพอใจต่อหลักสูตร หมายถึง ความรู้สึกชอบต่อเนื้อหา กิจกรรม สื่อการเรียนรู้อะไรบ้างที่ได้ผลและประเมินผล ในหลักสูตรประเพณีแห่งปราสาทผึ้ง ซึ่งวัดได้จากจากแบบสอบถามความพึงพอใจ ของนักเรียนที่มีต่อหลักสูตร เรื่องประเพณีแห่งปราสาทผึ้ง

นักเรียน หมายถึง นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2553 โรงเรียนบ้านหนองแกประชาสรรค์ อำเภอหนองปรือ จังหวัดกาญจนบุรี

กรอบแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตร

การวิจัยครั้งนี้มุ่งพัฒนาหลักสูตร ประเพณีแห่งปราสาทผึ้ง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดกาญจนบุรี ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและงานวิจัยต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรตามแนวการวิจัยตามขั้นตอน จากกระบวนการพัฒนาหลักสูตรผู้วิจัยได้นำแนวคิดของนักการศึกษา เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรดังกล่าวมาสังเคราะห์ ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรเพื่อนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตร เรื่องประเพณีแห่งปราสาทผึ้งดังที่ ไทเลอร์ (Tyler, 1950, p.1) ได้เสนอแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตร ไว้ดังนี้ 1) มีวัตถุประสงค์ทางการศึกษา อะไรบ้างที่โรงเรียนจะต้องให้เด็กได้รับ 2) มีประสบการณ์ทางการศึกษาอะไรบ้างที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์เหล่านี้ 3) จะจัดประสบการณ์ทางการศึกษาเหล่านี้ให้มีประสิทธิภาพได้อย่างไร 4) เราจะทราบได้อย่างไร ว่าได้บรรลุวัตถุประสงค์ ที่กำหนดไว้แล้วส่วน ทาบ (Hilda Taba, 1962, p.12) ได้เสนอ ขั้นตอนของการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรไว้ 7 ข้อ ดังนี้ 1) สำรวจปัญหาความต้องการ และความจำเป็นต่างๆ ของสังคม 2) กำหนดจุดหมายของการศึกษา 3) คัดเลือกเนื้อหาวิชาที่จะมาสอน 4) จัดลำดับเนื้อหาสาระ 5) คัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ 6) จัดลำดับประสบการณ์การเรียนรู้ 7) สำรวจปัญหา ความต้องการ และความจำเป็นต่างๆ ของสังคม เซเลอร์, อเล็กซานเดอร์ (Saylor, & Alexander, 1974. p.27) ได้เสนอขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรไว้ 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) กำหนดเป้าหมายจุดมุ่งหมาย และขอบเขต 2) การออกแบบหลักสูตร 3) การใช้หลักสูตร 4) การประเมินหลักสูตร (Curriculum Evaluation) ส่วน ชาร์จ บัควี (2532, หน้า 129) ได้เสนอไว้ 8 ขั้นตอน 1) กำหนดจุดหมายของหลักสูตร 2) การกำหนดรูปแบบ และโครงสร้าง ของหลักสูตร 3) การกำหนดจุดประสงค์ ของวิชา 4) การเลือกเนื้อหา ของวิชา

5) การจัดทำวัสดุ หลักสูตร และสื่อการเรียนการสอน 6) การกำหนดประสบการณ์เรียนรู้ 7) การกำหนดยุทธศาสตร์ ของการเรียนการสอน 8) การกำหนดผลการประเมินผล การเรียนรู้ วิจัย วงษ์ใหญ่ (2537, หน้า 76-77) เสนอแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรแบบครบวงจรซึ่งประกอบด้วยขั้นตอน ดังต่อไปนี้ 1) การศึกษา ข้อมูลพื้นฐาน 2) ระบุร่างหลักสูตร 3) การทดลองใช้หลักสูตร 4) การประเมินผลและปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร นอกจากนี้

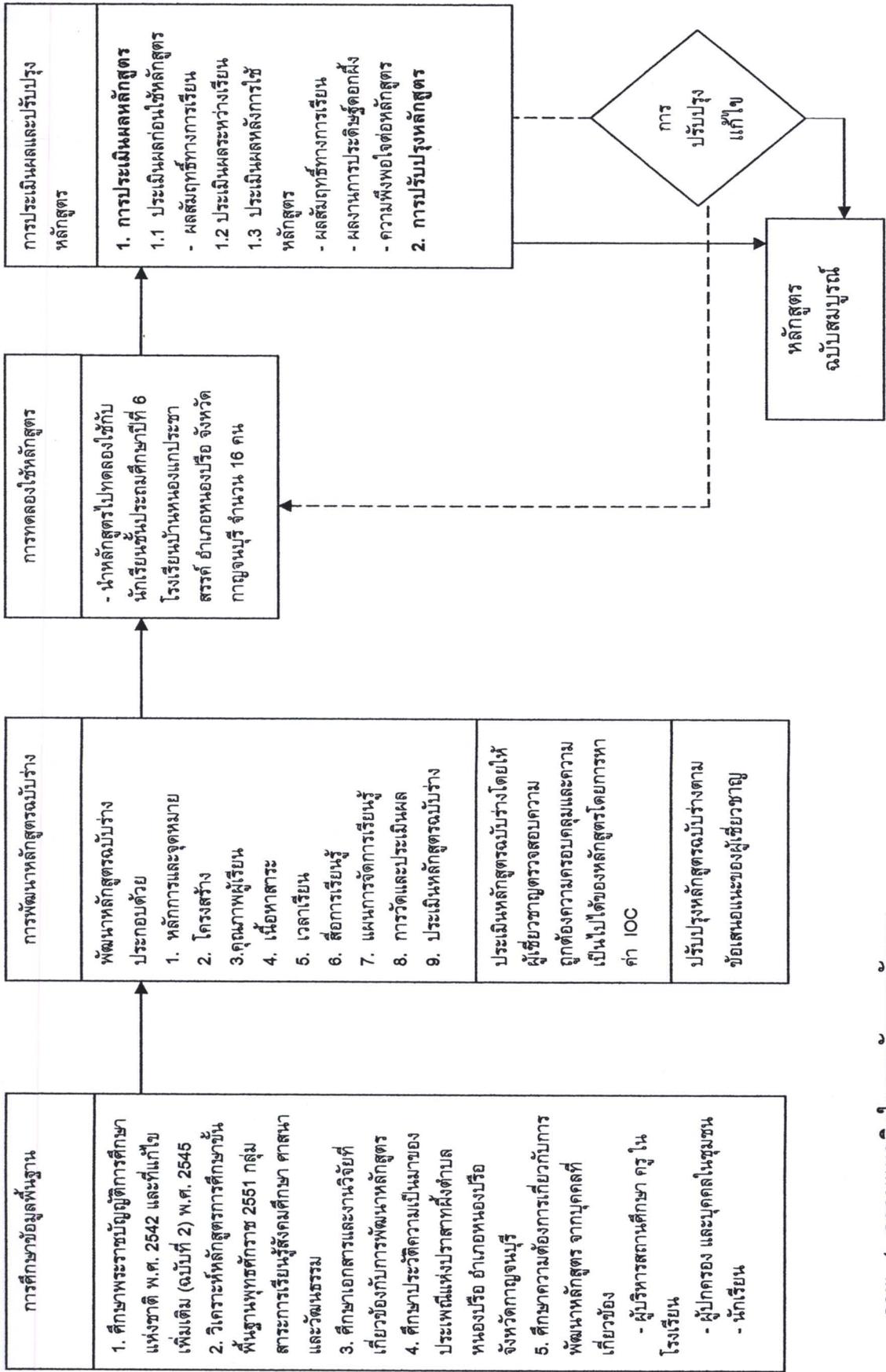
นอกจากแนวคิดของนักการศึกษาที่กล่าวถึง ขั้นตอนดังกล่าวข้างต้น ยังมีผู้เสนองานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร โดยระบุขั้นตอนต่างๆ ที่มีความสอดคล้องกับข้อสรุปของนักการศึกษาหลายท่าน ดังเช่น งานวิจัยของ (สุดใจ รอดสุวรรณ 2549, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการพัฒนาหลักสูตรเรื่องสมุนไพรในท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 2 โดยมี ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร 4 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) การพัฒนาหลักสูตร 3) การทดลองใช้หลักสูตร 4) การประเมินผล และปรับปรุงหลักสูตร (พระมหาสมศักดิ์ จันทวดี, 2549 หน้า 132) ศึกษาเรื่องการพัฒนาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องสมาธิภาวนา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนห้วยพิบูล (สำนักงานสลากกินแบ่งสงเคราะห์ 68) จังหวัดสระบุรี ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน หน่วยงานต่าง ๆ ต้องการให้ชุมชนได้มีโอกาสมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ 2) ผลการพัฒนาหลักสูตรฉบับร่างพบว่า องค์ประกอบของหลักสูตรที่สร้างขึ้นมีความสอดคล้องและเหมาะสม 3) ผลการทดลองใช้หลักสูตร พบว่า การนำหลักสูตรไปใช้กับนักเรียนเป็นไปตามที่แผนกำหนด 4) ผลการปรับปรุงหลักสูตร พบว่า นักเรียนมีความรู้เรื่องสมาธิภาวนาหลักการใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนใช้หลักสูตร อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 (วาริ มะลิตอง 2550, หน้า 112) ศึกษาเรื่องการพัฒนาหลักสูตร ประเพณีท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างประเทศ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดหนองสะเดา อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี โดยมีขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร 4 ขั้นตอนผลการวิจัย พบว่า 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน กำหนดให้ผู้เรียนเรียนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารได้โดยเน้น การปฏิบัติจริง เหมาะสม กับสถานการณ์จริง 2) การพัฒนาหลักสูตร มีองค์ประกอบ คือ หลักการ จุดหมาย โครงสร้าง คำอธิบายรายวิชา สาระ ขอบข่ายเนื้อหา เวลาเรียน ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง เวลาเรียน กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล หน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ 3) การนำหลักสูตรไปทดลองใช้ พบว่า หลักสูตรประเพณีท้องถิ่นนักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในประเพณีท้องถิ่นหลังใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนใช้หลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

จากกระบวนการในการพัฒนาหลักสูตรที่กล่าวมานั้น ผู้วิจัยได้นำแนวคิดของนักการศึกษา และผู้ที่ทำวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรดังกล่าวมาสังเคราะห์ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร เพื่อนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตร เรื่องประเพณีแห่งปราสาทฝั่งกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

จังหวัดกาญจนบุรี สรุปกระบวนการพัฒนาหลักสูตรได้ 4 ขั้นตอนดังนี้ คือ

- ขั้นที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานเพื่อพัฒนาหลักสูตรโครงร่าง
- ขั้นที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรฉบับร่าง
- ขั้นที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตร
- ขั้นที่ 4 การประเมินผลหลักสูตรและปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังภาพ 1

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตร

สมมติฐานการวิจัย

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องประเพณีแห่งปราสาทผึ้ง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดกาญจนบุรี ที่เรียนตาม หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน